

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ECONOMY AND OPERATION OF NATIONAL ECONOMY

DOI:

УДК 330.601

Коваленко О.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та організації виробництва

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

ORCID ID: 0000-0001-8157-1013

e-mail: kovalenko1965@i.ua

Kovalenko Elena, PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor at Department of Economics and Industry engineering

Dniprovsky State Technical University, Kamianske

ORCID ID: 0000-0001-8157-1013

e-mail: kovalenko1965@i.ua

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

CONCEPTUAL MODEL OF INNOVATIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

Підвищення конкурентоспроможності України можливе лише за умов формування нових механізмів інноваційного розвитку та технологічного удосконалення національної економіки.

Доведено, що в умовах кризової ситуації, що склалася сьогодні в Україні, постала проблема щодо вироблення моделі сталого економічного зростання, розв'язання якої стане основою для якісно нового типу економічного розвитку. Обґрунтовано необхідність переходу до економіки інноваційного типу, що дасть можливість не тільки вивести економіку України з кризового стану, а й прискорити темпи економічного зростання, що забезпечити в подальшому стабільний соціально-економічний розвиток суспільства

Зроблено висновок про те, що інтенсивний розвиток інноваційної діяльності в сучасних умовах забезпечує основу стійкого економічного зростання, що надає можливість стверджувати про інноваційний тип розвитку економіки.

Ключові слова: концептуальна модель, економічний розвиток, економіка інноваційного типу, інноваційні процеси.

The article emphasizes that Ukrainian government must choose the way of widespread innovation and building a competitive state. Increasing the competitiveness of Ukraine is possible only providing the establishing of innovative development mechanisms and technological improvement of the national economy.

The main obstacles of Ukraine's transition to an innovative model of development have been identified. Innovation processes in the economy have not gained significant scale, the number of enterprises implementing innovations is decreasing every year and today is 12-14 %, which is 3-4 times less than in innovative economies countries. It is concluded that the intensive development of innovation in modern conditions provides a basis for sustainable economic growth, which provides an opportunity to argue about the innovative type of economic development in contrast to the stagnant, evolutionary, extensive. The course for innovative development in Ukraine determines the transition of the economy to a new qualitative state.

It is proved that in the current crisis situation in Ukraine, there is a problem to develop a model of sustainable economic growth, the solution of which will be the basis for a qualitatively new type of economic development. The qualitative characteristic of innovative economy and principles of its full-fledged effective functioning are resulted. The current system and level of financing of

innovation activity in Ukraine, which requires both qualitative and quantitative changes, introduction of state and non-state financial methods aimed at intensification of innovation activity are analyzed. The necessity of transition to the innovative economy has been substantiated, which will give an opportunity not only to bring Ukraine's economy out of crisis, but also to accelerate economic growth, which will ensure further stable socio-economic development of society. A conceptual model of innovative economic development is proposed.

The role of State innovation policy in Ukraine is defined, which would ensure the creation of socio-economic, organizational and legal conditions for the effective reproduction, development and use of the scientific and technical potential of the country.

Keywords: *conceptual model, economic development, innovative economy, innovative processes.*

JEL Classification: *E61; F63*

Постановка проблеми. Кризова ситуація в економіці України обумовлює необхідність виявити причини того, що сталося, визначити напрями формування економічної системи, здатної забезпечити нову якість економічного зростання й подальшого економічного розвитку. Такі можливості стануть реальністю в результаті побудови економіки інноваційного типу, що дозволить подолати низку проблем, які постали сьогодні перед нашою країною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сучасного стану економіки України та основ інноваційного розвитку присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних вчених: В. Геєць, А. Гриценко, О. Головінова, В. Герасимчука, М. Зверькова, О. Пилипенко, В. Чухно. В дослідженнях цих вчених не тільки виявляються причини тих негативних явищ, які притаманні у теперішній час економічному стану країни, а й надаються конкретні пропозиції щодо зміни ситуації на краще. Серед них особливої уваги заслуговує їх наполягання необхідності формування нової стратегії економічного розвитку, в основу якого має бути покладено перехід до інноваційної моделі, яка передбачає збалансованість, стійкий і стабільний розвиток національної економіки.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування необхідності перебудови економіки України за інноваційною моделлю яка сприятиме змінам в підході до розвитку та впровадження інновацій в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах гостро постає питання необхідності перебудови економіки України за інноваційною моделлю що сприятиме динамізації економічного розвитку, формуванню профілю країни в межах континентального та глобального цивілізаційного розвитку.

Йдеться про необхідність формування стратегії розвитку економіки України, спрямованої на подолання її кризового стану, створення умов для економічного зростання й використання всіх можливостей для подальшого динамічного розвитку. Така стратегія може бути дієвою, її реалізація сприятиме подоланню проблем, які постали перед нашим суспільством тільки тоді, коли Уряд України почне тісно працювати з національними виробниками, представленими різними асоціаціями і з зовнішньоекономічними партнерами, з'ясовуючи умови необхідні для забезпечення чесної конкуренції, (тобто приблизно рівні конкурентні умови) [1, с.48].

Мова йде про нову стратегію, яка дозволить країні модернізувати економіку на шляху інноваційних перетворень та інтегруватись у світову економіку як рівноправному партнеру. Безперечно, Україна має потенційні (як теоретичні, так і практичні) можливості запобігти руйнівним тенденціям, які обумовлюють кризовий стан не тільки в економічній, а й в соціальній сфері [2, с.5]. Зрозуміло, що нова економічна стратегія потребує як наявність відповідного господарського механізму, так і понятійного апарату, який би відображав реалії сьогоденного економічного життя.

Тому, сьогодні надзвичайно актуалізується проблема щодо розробки дієвої моделі сталого економічного зростання, впровадження якої сприятиме не тільки його досягненню, а й стане підґрунтям для якісно нового типу економічного розвитку. Застосування такої моделі

повинно бути спрямовано на зміни економічної динаміки, домінуванні якісних перетворень над кількісними. Це дасть можливість забезпечити соціально-економічний розвиток, в умовах як економічного зростання, так і нульових (і навіть негативних) темпів економічного зростання економіки на базі реалізації принципів інтровертності, інклюзивності і інноваційного розвитку [1, с.52].

Безперечно, для України, яка тільки стає на шлях інноваційного розвитку головним пріоритетом є перехід до інноваційної моделі економічного зростання, що вимагає дослідження та використання зарубіжного досвіду. Вдале впровадження та адаптація складових моделей інноваційного розвитку економіки значно активізують реформування національної економіки на шляху її інноваційного розвитку.

Що стосується економіки інноваційного типу, то її трактують як економіку, засновану на знаннях та інформаційних технологіях. При цьому передбачається, що головний її ефект полягає не тільки у випуску високотехнологічної продукції, а в її продуктивному використанні в усіх сферах і галузях, рівні впливу на всю економіку та суспільство. Подібне розуміння інноваційної економіки дає підстави стверджувати, що інноваційна економіка це економіка знань, інтелектуальна економіка та тип економіки, яка заснована на потоці інновацій, на постійному технологічному вдосконаленні, на виробництві й експорті високотехнологічної продукції з дуже високою доданою вартістю й самих технологій [3, с.5].

Спираючись на такі якісні характеристики економіки інноваційного типу треба виходити з того, що інновації є складним економічним та організаційним процесом, який спирається на використанні двох видів потенціалів – наукового, новітніх технологій і техніки, з одного боку, та інтелектуального, пов'язаного із здатністю менеджменту впроваджувати інновації на всіх стадіях виробничої та комерційної діяльності [4, с.67].

Для повноцінного існування інноваційний тип розвитку економіки повинен ґрунтуватися на відповідних принципах:

- високий індекс економічної свободи, що забезпечує свободу праці та її переміщення, свободу бізнесу, безпеку громадян, захист приватної власності, вільну конкуренцію за якість і ефективність, раціональну й науково обґрунтовану присутність в економіці держави, високий попит з боку економіки на інвестиції;

- високий рівень якості життя. Згідно з даним принципом людський капітал перетікає туди, де комфортніше працювати і жити кваліфікованим і конкурентоспроможним фахівцям;

- висока інноваційна активність суб'єктів економічної діяльності;
- значна перевага людського капіталу у порівнянні з фізичним капіталом у національному багатстві; конкуренція між інноваційними засобами та підходами, ринковий вибір найбільш ефективних з них [5, с.66].

Першочергового значення набуває і необхідність розробки і впровадження системи державних і недержавних методів стимулювання інноваційних процесів, яка б відповідала економічним реаліям нашого сьогодення й охоплювала найбільш широкий спектр інноваційної діяльності.

Ціллю концепції є створення ефективного механізму, який дозволить активізувати інноваційний, науково-технічний потенціали і забезпечити можливість інноваційного саморозвитку країни.

На основі відповідних принципів та для вирішення поставлених завдань виникає необхідність розробки концептуальної моделі інноваційного типу економічного зростання, що представлена на рис. 1

На даний час, на жаль, існуюча модель національної економіки гальмує потенціал, який притаманний економіці інноваційного типу.

Основним недоліком побудованого в Україні національного варіанту олігархічного устрою господарювання є вкрай низький рівень інноваційної (поза соціальної) складової зростання.

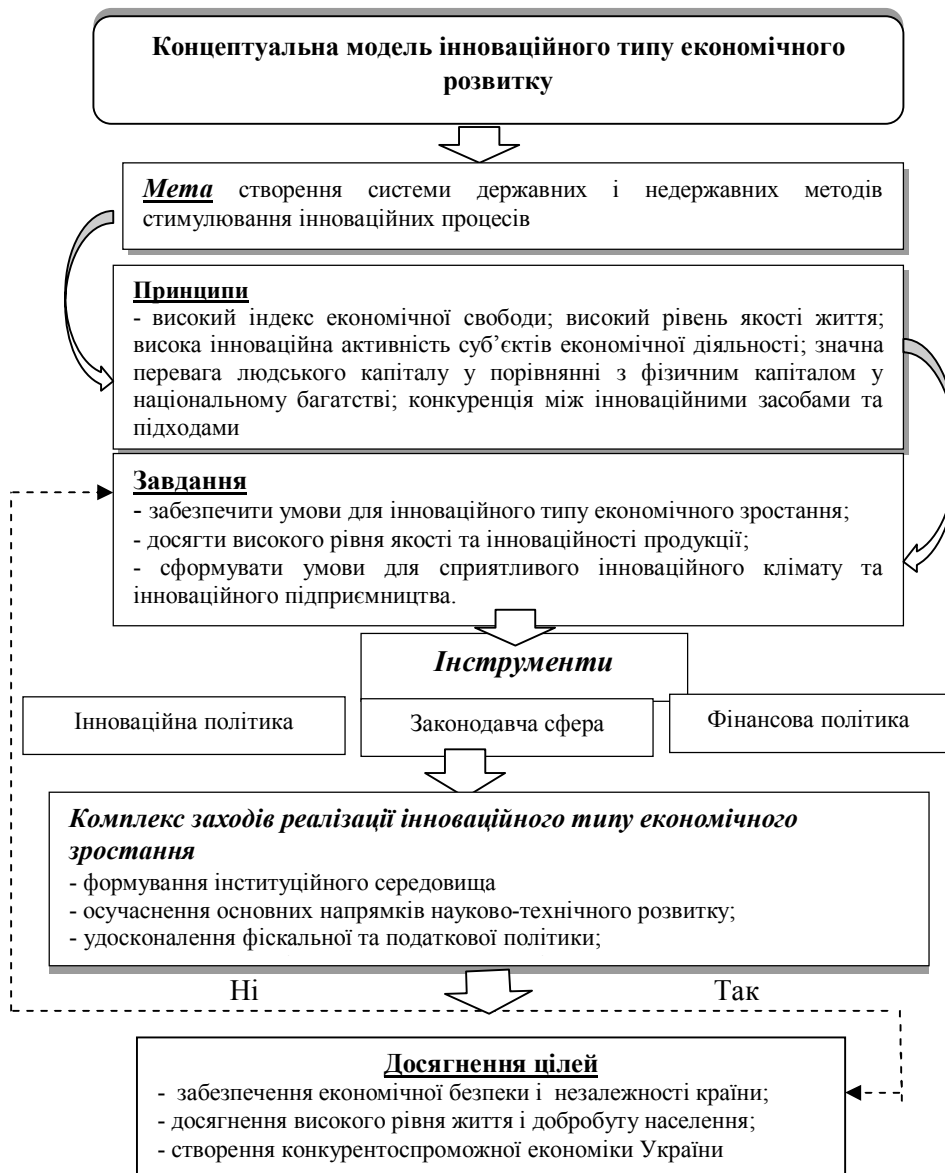

Рис. 1. Концептуальна модель інноваційного типу економічного розвитку
 Джерело: розроблено автором

Як свідчать дослідження, в Україні попит на інновації з боку вітчизняних підприємств залишається надто низьким, що не відповідає потребам сталого економічного розвитку, і що цю тенденцію не змогли подолати навіть кризові явища. Підтвердженням тому слугує той факт, що частка підприємств, на яких впроваджуються інновації становить 10 %, тоді як в розвинутих економіках нормально вважається 60-80 %. Тому Україна має швидко зростаючу примітивізацію національної економіки [6, с.61].

На наше глибоке переконання, при формуванні інноваційно-орієнтованої моделі економіки, треба виходити з того, що в такому типі економіки швидко зростає роль інтелектуального капіталу: його частка у вартості підприємств у країнах Західної Європи сягає 50-60 %, у нас лише 1 %. За традицією в Україні обчислюють вартість підприємств за обсягом матеріальних цінностей, тоді як дедалі значну роль відіграють нематеріальні активи. Це значно зменшує ціну наших підприємств, дає обмеження уявлення про їх реальну вартість [7, с.9].

Якісно новим у механізмі функціонування економіки інноваційного типу є те, що науково-технічний прогрес перетворюється на ключовий фактор економічного розвитку. В межах економіки інноваційного типу відбувається поєднання науки, техніки і виробництва, фундаментальних і прикладних наук та прискорення їх впровадження у виробничі процеси. Таке поєднання сприяє формуванню і розвитку нової структури національних інноваційних систем, які знаменують подальшу інтеграцію науки і виробництва, посилюють їх взаємодії за ради підвищення науково-технічного рівня, зростання ефективності та конкурентоспроможності виробництва. Усе це дає підстави вважати національну інноваційну систему складовою функціонування і розвитку економіки. Її наявність істотно змінює умови економічного зростання і економічного розвитку.

Відтак, як це не сумно, слід констатувати, що за минулі роки Україна втратила свій науково-технічний потенціал, не відбувається ніякого відродження вітчизняної науки і техніки, не здійснюється перехід до інноваційної моделі розвитку. Навпаки, відбувається зворотній процес. Кількість організацій, які займаються науковими дослідженнями набула тенденції до скорочення.

Втім, незважаючи на ті реалії, що склалися сьогодні в Україні щодо інноваційної діяльності, вона остаточно ще не втратила свій науково-технічний потенціал. В Україні розробляються унікальні продукти і технології, але для її реалізації необхідна ефективна державна підтримка та передбачені законом можливості залучення різних джерел фінансування.

Тільки так – вставши на шлях побудови економіки інноваційного типу Україна зможе в найближчі роки досягти успіху в усіх сферах своєї життєдіяльності й інтегруватися в Європейську спільноту.

Висновки. У сучасних умовах нагальною для України є проблема зміни стратегічного вектору економічного розвитку, в основу якого має бути покладено якісно нова модель економічного зростання й економічного розвитку на підґрунті інноваційних процесів в усіх сферах народного господарства. Міжнародний досвід показує, що країни, які побудували економіку інноваційного типу, змогли задіяти новий механізм і економічного зростання, і економічного розвитку, що значно підвищило рівень їх конкурентоспроможності в умовах глобалізованого суспільства.

Україна має потенційні можливості для реалізації цієї стратегії – стратегії активізації інноваційної діяльності, якщо держава внесе суттєві корективи в зміст економічної політики, створить умови для її розвитку як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Список використаної літератури

1. Гриценко А.А. Логико-исторические основы кардинальных экономических изменений и перехода к реконструктивному развитию. *Економіка України*. 2017. № 5–6. С. 39–57.
2. Корнійчук Л., Шевчук В. Сталий розвиток і глобальна місія України. *Економіка України*. 2009. № 5. С. 4–14.
3. Головінов О.М. Інноваційна активність і інноваційні процеси в національній економіці. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 4–8.
4. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік. *Економіка України*. 2010. № 6. С. 67–68.
5. Єфремова Н.Ф., Чічкань О.І., Галаганов В.О. Фінансова складова побудови економіки інноваційного типу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 24. С. 66–70.
6. Кириляк В.Є., Савельєв Є.В. Вплив глобалізації на економічний розвиток України. *Економіка України*. 2012. № 9. С. 57–59.
7. Чухно А. Модернізація економіки та економічна теорія. *Економіка України*. 2012. № 9. С. 4–12.
8. Пилипенко О.В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні. *Економіка України*. 2016. № 9. С. 30–41.

References

- [1] Gritsenko A.A. (2017) Logiko-istoricheskiye osnovy kardinal'nykh ekonomicheskikh izmeneniy i perekhoda k rekonstruktivnomu razvitiyu [Logical and Historical Foundations of Cardinal Economic Changes and the Transition to Reconstructive Development]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5–6, pp. 39–57.
- [2] Korniychuk L., Shevchuk V. (2009) Stalyy rozvytok i hlobal'na misiya Ukrainy [Sustainable development and the global mission of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5, pp. 4–14.
- [3] Holovinov O.M. (2013) Innovatsiyana aktyvnist i innovatsiyini protsesy v natsional'niy ekonomitsi [Innovative activity and innovative processes in the national economy]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5, pp. 4–8.
- [4] Budkin V. (2010) Innovatsiyana model' rozvytku natsional'nykh ekonomik [Innovative model of development of national economies]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6, pp. 67–68.
- [5] Yefremova N.F., Chichkan O.I., Halahanov V.O. (2016) Finansova skladova pobudovy ekonomiky innovatsiynoho typu [The financial component of building an innovative economy]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 24, pp. 66–70.
- [6] Kyrylyak V.I., Savelyev I.V. (2012) Vplyv hlobalizatsiyi na ekonomichnyy rozvytok Ukrainy [The impact of globalization on the economic development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9, pp. 57–59.
- [7] Chukhno A. (2012) Modernizatsiya ekonomiky ta ekonomichna teoriya [Modernization of the economy and economic theory]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9, pp. 4–12.
- [8] Pylypenko O.V. (2016) Derzhavne upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nisty v Ukraini [State management of innovation in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9, pp. 30–41.